

Tað illa hagreidda málið

Gef þu þínu móðurmálið aftur

Í Dímmlaþing 28/9 og í Sosialinum nakrar dagar seinni fylist Sverri Eg-
holm á ein mann, ið er
öneyðdur. Þannalög-
gávuna Sverri Eg-
holm hefur átt, at þannalög-
gávan öneyðug, og at
uppskot til hessa lög er
so fræst, at ein og hver
kann til undir við tí.
Men þetta vit vit þaðir
Sverri samdir meira.

Hvað hann bein-
leidis ryðja salt í sárið og
speirka tey, ið ekki góð-
taka islandsspilluna?
Legin alskur til okkara
egna mál: í einum og öll-
um at halda islandskt
vera betri, vakrari og
rættari enn okkara egna.
Er ekki lögð, at island-
orðini, sum inn eru drig-
in, verða mett sum for-
eyskari enn okkara egna?
Hví skal islandskt hava
sín sjálsagða rætt í máli
okkara? Er það rætt, at
övanligur alskur og virð-
ing hjá einstaklingum
fyri einum grannamáli
skal fá alvarsamar fylg-
ur fyri okkara mál? Ert
tú ekki samdur við hesi
fólk, verður tú í besta
lagi speirkin, og í ring-
asta lagi spinnur öði í
menn, og tú verður lagd-
ur undir at gera álop á
grannatjóð.

Sverri Eg-
holm endar
lesarabrévið við einum
treitaleysum lovsangi til
avisan mann. Har er so
nógv áhugavert í, at vit
endurgeva lovsangin í
heilum líki:

„Vit eiga ein ágrýtnan
hjálp para og málverja,
sum roynir alt hann
kann, at sleppa okkum
undan öneyðugum
málsligum áruni — úr
Íslandi sum aðrastaðni.
Við sáttligum orðum í
tal og skrift roynir
Joan Hendrik so trú-
liga at visa okkum á
tað málsliga ríkidömi,
vit sjálvi eiga framman-
undan, uttan at nyt-
ast at fara út um alir-
garnar at herma eftir
öðrum, sum eg og
fleiri hava ov lætt við
at gera. Men ótak-
sam! Hesi hampamaður
verður útspiltur og
álopinn dag og dagliga
fyri sitt ósjálvsökna ar-
beiði. Heldur áttu vit
ólt eftir ferimuni at
hjálp og stuðlað, tí
tað er ekki einmans-
feri at berjast móti
fleirhøvdaðum tröllum,
sum ekki unna tær ar-
beidsfrið.“

Mangt skal ein siggja,
aðrenn eygni detta úr,
segði maðurinn. Johan
Hendrik fremsti verji
móti íslenskum. Antin

heldur Sverri alt Føroya
fólk fyri tað turra spott,
ella ger hann gjøldur við
professaranum. Latum
okkum hyggja nærri eftir
brotinum her omanfyri:
„öneyðugum málsligum
áruni úr Íslandi...“ Vit
hava onki náttúrligt árin
úr Íslandi, hvørki öneyð-
ugt og enn minni neyð-
ugt. Teir túsundtals sjö-
menn, sum gjøgnum árinu
vóru har uppi, tóku stórt
sæð einki heim við sær
aftur, til tess vóru teir
betri við sitt egna enn so.
Nei, alt er miðvist inn-
drigið, og teir gera tað
enn t.d. „nýrði“, „töku-
orð“ og tað sjúkliga orðið
„kynsbót“. Vit leita við-
ari í hesum gullnámi:

„Við sáttligum orðum í
tal og skrift...“ Her
skuldi Sverri tagt. Eitt
annað gullkornið er her:

„Hesi hampamaður
verður útspiltur og álopinn
dag og dagliga fyri sitt
ósjálvsökna arbeiði...“
Ja, men fær maðurin ekki
lín, fyri sitt arbeiði?
Dámar honum ekki stak
væl at hava ávirkan á
málið? Og kan tað tulk-
ast sum ósjálvsökni?

Rætt er, at fólk gremja
seg dag og dagliga, tí tey
skilja ekki føroyskt, og
tekur Sverri hetta sum
persónlig álop á profess-
aran, so er tað tí, hann
identifiserar Johan Hen-
drik við tað ógvusligu
málbroting, hend er tey
seinastu 25 árinu. Sum
lærari heldur tú teg vera
eitt slag av fakfólki, og
tá ið tú dagliga fært brøv
á „føroyskum“, sum tú
valla skilir, hevur tú or-
sök at vera risin við tey,
ið hava hagreitt málið á
henda hátt. Ein hevur
varhugan av, at Piet
Hein hevði málþessarar-
nar í huga, tá ið hann tók
til at „visa du ingen
tanke har, gør da ej din
tale klar“.

Fyrr er ført fram, at
fólkið er ekki trygt við
sitt egna mál, og er hetta
hardliga afturvíst. Synd
at siga, at teir 30 heima-
skipararnir, sum til onga
verðsins nyttu við sveit-
tabrot sótu og loystu
óbrúkligar uppgávur,
vóru tryggir við „móður-
málið“. Henda fantas-
tiska hending visir, hvus-
u er málreinsingur er og
skuldi komið í Guinness
Rekordbók. Eitt petti
taka við aftrat: „at berj-
ast móti fleirhøvdaðum
trölli.“, hetta var so
skoðsmálið. Sverri Eg-
holm hevur til fjøldina av
Føroya fólk, sum dagliga
líður undir málbroting-
ini. Fleirhøvdað tröll.

Og so til fremmand-
orðini. Vit eru samdir við

íslenskum óivað einasta
í verðini í útiýsa tey so-
kallaðu fremmandorðini.
Summi eru enntá fleiri
hundráð ár, aðrenn tey
fáa mænusting. Tá ið
ein málsins galdralækni
(harrans ólukka) í sinum
óransakiliga visdómi
granskar seg fram til eitt
hypermodernað tekniskt
undur sum kompaktisk-
ur skal eita eftir sjúnkað-
um sáthuyggi, so megu
vit, sum eru minni at
okkum komin, hava loyvi
at siga, at vit skilja ekki
slíka frøði. Eg haldi, vit
kundu verið felags við
restina av mannaættini
og sagt diskur.

Katamaranur skal eita
tvíkilja. Nú er katama-
ranur flatbotnaður, og
upprunin var ein holaður
træbulur við útliggjara,
men ongin kjølar. Sostatt
kundu vit einsvæl rópt
ein kollutan veðr tvihyrn-
ing. Ella hvussu? Tað
absolutt negativa orðið
doping umseta teir við
tað absolutt positiva
stimbur. Hesi mennir
eru púra skaðligir fyri
málið.

Í Njals søgu biður Rút-
ur kong um orlov. Í eldri
kvøðu føroyingar „Orlov
biðjum væ“. Nú er lið-
ugt við tí. Þessarnir
hava tryst farloyvi inn í
staðin. Voru teir so góðir
við málið, sum teir lást,
so høvdu teir sjálvandi
hjúklað um hetta 800-ára
gamla orð.

Er málið blivið vakrari
og meira beinrakið, síðan
„Ikki í leið“ er komið at
standa á bussunum?
Hvussu leingi skal eitt
orð vera í málinum, að-
renn tað vinnur hevd?

Síðani Mortensens
menn keyptu Smyril fyri
100 árum síðan, hava vit
brúkt „rutu“. Vit plagdu
at siga, at Tinganes og
Kongshavn royndu við
bátum um Kappaleiðina,
og vit siga, at saltfiska-
trolarnir fiska á fjar-
leiðum. So her merkir leið
øki. Undir krignum skák-
aðu sluppinnar sær undan
minuvandanum og sigldu
antin tað eyastu ella tað
vestaru leiðina. Her
merkir leið kós. Hvi
skulu vit so tyngja hetta
sama orðið við einum
triðja tydingi. Slík
brotying er betur gjørd.
Nú hevur ruta 100 ár á
baki og er vrakað. Orðið
slupp hevur stórhundráð
ár á baki og er fult góð-
kent. Er tað tí at slupp
er 20 ár eldri? Tað er
annars av latinskum upp-
runa, sum næstan er tað
mest vanvirkiliga, sum
málreinsar vita. Nei,
hann spyr, ið einki veit.
Er málið blivið vakrari,

nú Útvarpið er farið at
siga gasskortur, eftir at
føroyingar saman við öll-
um Norðureuropa hevur
sagt gassmaska síðan
fyrra heimsbardaga?

Og so alt tað, ið hong-
ur við einum orði. Pyro-
manur eitur t.d. brenni-
vargur, men hvat slag av
vargi eru kleptomanar,
nymphomanar og narko-
manar? Og tann sjúkliga
trongdin mani, er tað
vargin, vargisli ella var-
gari??

Teir taka eisini nýans-
urnar úr málinum. Insti-
tut, klinik, laboratorium,
kontór og mong onnur —
alt er stovur. Kovboys,
arabar á kamelbaki, ka-
valleristar og seyðamað-
urin á Sondum — allir
eru teir reidmenn, basta.

Tú hoyrir Gorbatojov,
Vaclav Havel ella Garzia
í sjónvarpinum, og tað
kennist fløvandi, at tú
skilir fleiri orð, hóast tú
ikkí dugir málið. Men
hetta hóvar ikki öllum.
Vit skulu ikki hava nak-
að felags við tær 5 mia.,
vit eru partur av.

Hvi ikki vera solidar-
iskur við mannaættina og
nevna solidaritet fyri soli-
daritet? Nei, vit skulu
siga samhald. Við ørum
orðum sambandsfelagið í
Eysturoynni er systur-
felag til tað meira navn-
frama Solidaritet í Pól-
landi. Gud forláti tú
mær.

Og alt kráma teir eftir.
Tak t.d. tað prýðiliga
fuglabókina. Tann fuglur,
ið sjómenn hava rópt
dimmur havskrápur,
nevna teir gráskrápur. Ikki
tí hann er gráur, hann er
jú brúnur. Men íslendarar
siga gráskrofa. Tórshana
nevna teir sundgræling,
hóast hetta als ikki er
grælingur. Hvi ikki kalla
kverkveggju urtagarðs-
lomvigu ella okkurt líkn-
andi? Mikkjal á Ryggi, ið
bæði var málkunstnari og
fuglamaður, hevur yrkt
hesar reglur:

Minkar titt livsmót, lat
barmin hin tóma
fylla seg aftur við fag-
urt at sjá.
Hygg, hvussu bláber
um heygjarnar bloma,
hygg, hvussu fipurnar
veittra í lá.
Á tjørnini har
snákar sær
eitt yndisligt, elskandi
stikkantarpur.

Sjálvst hetta vakra orindi
hava teir spolará, tí nú
eitur onki stikkant long-
ur. Nei, jassarnir hava
givið henni navn ið
snælduont. Er tað ikki
harmiligt? Var ikki betri,
um teir hildu klótfingir-
arnar burtur frá stikkant-

sjónarmið

Dan Reinert
Petersen,
skúlalærari
skrivur:

ini? Hett er jú vandalis-
ma.

Meðan vit eru við
Mikkjal á Ryggi, so sigur
Chr. Matras um hann so-
leiðis:

„Einki heldur hann
minni um, enn tað mál
sum fátækliga út-
gjördir blaðmenn og
bókamenn gera sær til,
í annað borðið danskt,
í hitt borðið íslendskt.“

Hvat hevði hann sagt,
um hann visti aftur í
verðina?

Og hvussu við Richard
Long og Tórarinn Even-
sen. Hvi verða teir tagdir
burtur? Hin vegin verður
Chr. Matras hildin upp í
ljósið, hvørja ferð mál-
reinsarar verja síni sjón-
armið. Men okkurt sigur
mær, at Matras var ikki
tann grammi lukarin tey
seinni árinu. Týðingin
Barka og Harra Pál er so
leikandi lætt og tolerant,
at hon er ein fragd at
lesa.

Fundamentalistarnir ella
teir rættshugsandi siga
ymiskt fyri at legalisera
málbrotyingina. T.d. siga
teir, at málið er frítt.
Hetta er bara ikki so í
praksis, og tað vita teir
væl. Útvarpið tekur við
öllum av Setrinum, og
tað verður síðani júkað
og jabbað, so sjálvst tey
argastu mótsæðufólkini
taka við tí: Eitt annað,
teir fara fram er, at vit
missa okkum burtur sum
tjóð, um teir ikki byggja
uppfyri. Altsó, gera teir
seg til eitt slag av „Fylk-
ing til tjóðarinnar bjarg-
ing“. Synd at siga, at teir
eru lítillættnir, hesir sum
fóru avstað við máli okk-
ara. Teir kalla tað eisini
sjálvstýrisstrev, sum um
tað bert eru loysingar-
menn, ið eru góðir við
málið. Teir siga eisini, at
tað er ein aldargamal sið-
ur at smíða orð. Tað er
ikkí gamalt at sita og
smíða eitt heilt mál og
tað fyri lön um lutir, teir
als onki hava við at gera.

Nú bleiv hetta nakað
drúgt, men ein stubbi er
eftir.

Her niðanfyri er eitt
brot úr Fróðskaparriti 36-
37. bók, sum J. H. W.
Poulsen hevur skrivað:

„Málstova Norður-
landa hevur avrikað

nógv hesi 10 árinu, sum
her verður ov langt at
rokna upp. Tó er sumt,
sum ikki samtykkir við
á hugamálini hjá okkum
og øðrum „útjaðarmál-
um“. Eitt endamálið er
at royna at forða fyri,
at norðurlandamál fara
meira hvørt sína leið
enn gott tykir. Tí
roynd teir at finna fel-
ags nýggj orð og heiti
fyri nýggjum fyrbrigd-
um. Men sum vera
man, hevur hetta bert
tyding fyri tey trý
málmáli: danskt,
norskt og svenskt, ið
eru so lík í bygnaði,
sum um tey høvdu ver-
ið málferi (dialektir) av
sama máli. Vit og ís-
lendingar hava aðra
málstevnu og kunnu al-
oftast ikki nýta tey
orð, ið hinir semjast
um, men vit kunnu tí
sum vera man fáa góð
hugsot av loysnunum
hjá hinum. Ofta er tak-
ið hjá teimum at semj-
ast um at knæseta
sama fremmand-
orðið!?

Hetta pettið og serliga
tað undirstrikaða má
standa fyri professarans
og málnevndarinnar egnu
rokning. Hetta er ikki
fólksins áskoðan.
Íslendarar eru ómeta-
liga illa fyri í norrønum
samskipti. Teir eru so
norrønir, at teir nýðast
at kommunikera á ensk-
um við sínar norrønu
brøður. Hetta er ikki mál,
ið vit eiga at seta okkum,
og her havi eg allar fø-
royingar við mær, undan-
tikið ein lítillat relígiøs mál-
sekt, við alt ov stórum
valdi. Hesi menn siga
seg bjarga málinum, men
vit eiga at bjarga máli-
num undan hesum monn-
um og avtaka málnevnd-
ina. Málnevndin er ikki
representativ, hon um-
boðar ikki fólkaviljan og
átti tí at verið avtikin.

Tí, sum maðurin segði:
Fólkið kreivur sitt stolna
mál aftur.

Dan. R. Petersen